Gemeente Borger-Odoorn

Kadernota 2025

Inhoudsopgave

Kadernota 2025 1
Inhoudsopgave 2
Voorwoord.....3
Samenvatting op hoofdlijnen.....5
Bestuursprogramma 10
Meerjarig investeringsplan 12
Financiële ontwikkelingen 16
Onze portemonnee 21
Financiële kaders voor Onze portemonnee 27
Bijdragen Gemeenschappelijke Regelingen (GR'en) 31
Dynamische prioriteitenlijst (DPL) 32

Voorwoord

Met veel genoegen bieden we u de kadernota 2025 aan. Met de Kadernota proberen wij zoveel mogelijk beleidsmatige richting te geven voor de begroting 2025 en de navolgende jaren.

Wij bieden u deze Kadernota aan in financieel onzekere tijden. Onzekere tijden zowel voor onze inwoners als voor ons als gemeente. We hebben te maken met de na-ijl effecten van een hogere inflatie. Dit heeft een grote impact op onze inwoners maar ook op onze begroting. Dit maakt het stellen van kaders voor de begroting 2025 lastig en maakt het plannen van ons financieel perspectief complex. Naast de hoge inflatie is er ook onzekerheid over de effecten van de nieuwe financieringssystematiek van het gemeentefonds, de hervormingsagenda Jeugd en de bijdrage WMO. En tot slot bevinden we ons middenin een kabinetsformatie. Daarom weten we momenteel niet welk nieuw beleid gemaakt zal worden en hoe dit onze gemeente en onze inwoners ook financieel gaat raken.

Op het moment van samenstellen van deze kadernota zijn we halverwege de bestuursperiode 2022-2026. Voor ons als college een goed moment om terug te blikken en vooral vooruit te kijken wat we de tweede helft van de bestuursperiode nog voor onze inwoners kunnen doen. Wij zullen u hierover per brief nader informeren.

Wel willen we hier alvast benoemen dat we trots zijn op wat we in de afgelopen twee jaren hebben kunnen bereiken. Samen met u als gemeenteraad, onze medewerkers en onze inwoners.

Als eerste hebben we de gevolgen van de acute stijging van de gasprijs na de inval van Rusland in Oekraïne verzacht door snelle en concrete maatregelen te nemen, vooral voor inwoners met een smalle beurs. Uw raad heeft de Omgevingsvisie BuitenGewoon Borger-Odoorn en de Duurzaamheidsagenda 2024-2030 ‘Samen duurzaam doen’ vastgesteld. De laatste krijgt vervolg in een uitvoeringsprogramma. Inclusie begint zijn terechte plaats in al ons handelen in te nemen. Sportpark Odoorn krijgt zijn vorm. De Koel staat in de steigers en VV Valthermond is geprivatiseerd. We zijn gestart met het Gezond Actief Leven Akkoord (Gala) en met het Integraal Zorgakkoord (IZA)

We bouwen verder in Borger-Odoorn! Er komen woningen bij in Borger-West, Nieuw-Buinen en Drouwenermond. We zijn mooi op route om de afgesproken 200 woningen in deze bestuursperiode in onze gemeente te halen. De effecten zien we ook. Door toename van woningen ontvangen we meer OZB-inkomsten. Dat biedt financiële mogelijkheden om voorzieningen in stand te houden. Wat de leefbaarheid ten goede komt.

Het nieuwe Esdal college is geopend en biedt perspectief voor jongeren uit Borger-Odoorn om lokaal voortgezet onderwijs te blijven volgen. In Nieuw-Buinen en Valthermond zijn buurtkamers geopend voor een laagdrempelige toegang van inwoners tot voorzieningen.

En we zijn dus pas halverwege.

In de tweede helft van deze bestuursperiode gaan we verder uitvoering geven in het algemeen aan de urgente maatschappelijke opgaven en specifiek aan de uitvoering van onder meer het Integraal Huisvestingsplan (IHP), sport, budgetcoaches en investeringen in de openbare ruimte. Daarnaast vragen grootschalige ontwikkelingen om extra inzet zoals de gebiedsontwikkeling in relatie tot de Nedersaksenlijn.

De diversiteit en veelheid aan maatschappelijke opgaven vraagt ook het nodige van onze ambtelijke organisatie. Dit betekent dat we (college en raad) moeten prioriteren en keuzes maken.

In deze kadernota hebben wij diverse voorstellen gedaan en daar een prioritering aan toegekend. Wij nodigen uw raad uit om hierover verder te spreken en daar waar gewenst wijzigingen aan te brengen in de voorliggende Dynamische Prioriteiten Lijst en het Meerjarig Investeringsplan.

Graag gaan wij op 20 juni met uw raad in gesprek over de wijze waarop we de gemeente samen nog mooier kunnen maken!

College van burgemeester en wethouders

Samenvatting op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk geven we een samenvatting op hoofdlijnen. Eerst gaan we in op de beslispunten in deze kadernota. Vervolgens staan we stil bij een actueel overzicht van de stelpost indexatie en de nieuwe ramingen van knop 1 en knop 2.

1. Beslispunten

1.1 Ambities en speerpunten

Het eerste beslispunt voor de raad is om in te stemmen met de ambities en speerpunten voor het jaar 2025. De ambities en speerpunten worden in de begroting 2025 verder uitgewerkt.

We hebben vastgesteld dat de huidige UMO's nog steeds actueel zijn en deze zijn daarmee belangrijke input voor het opstellen van de nieuwe ambities en speerpunten.

1.2 Financiële kaders

Het tweede beslispunt voor de raad is om in te stemmen met de financiële kaders en expliciet af te wijken van het kader leges in relatie tot het voornemen om de leges voor lijkbezorging per 1 januari 2025 te verhogen.

Financiële kaders zijn kaders voor het omgaan met de baten en lasten van onze Portemonnee. Deze financiële kaders zijn leidend voor de gehele budgetcyclus. Deze kaders zijn de basis voor het opstellen van de Begroting 2025 en de Meerjarenraming 2026-2029. Indien voorgesteld wordt om van een kader af te wijken dan wordt dit een expliciet beslispunt in het raadsvoorstel van de Begroting, Kadernota of Bestuursrapportage.

In het Thema onze portemonnee zijn de kaders nader toegelicht. In bijlage 1 is een overzicht van de huidige financiële kaders opgenomen. In deze kadernota wordt voorgesteld om van één kader af te wijken. Het gaat dan om het kader waarbij een verhoging van de leges wordt gekoppeld aan de verhoging van de OZB ten behoeve van het dekken van kapitaallasten voor een aantal investeringen die voortvloeien uit het door de raad vastgestelde begraafplaatsenbeleid.

In de kadernota 2024 hebben we geconstateerd dat het huidig kader waarin we geen prijsstijgingen toepassen voor veel onderdelen van de begroting, op grond van de huidige inflatiepercentages, niet toekomstbestendig is. Een oplossing hiervoor is de stelpost Indexatie. De stelpost is bedoeld om extreme prijsstijgingen op te vangen. De stelpost is een incidentele oplossing voor de gestegen prijzen en geen structurele oplossing. De komende periode blijven we de inflatiecijfers nauwlettend volgen. We zien dat de extreme prijsstijgingen tot het verleden behoren, maar ook dat de prijsstijgingen nog wel relatief hoog zijn. Indien de inflatiecijfers stabiliseren op ongeveer 2% (doelstelling Europese Centrale Bank) dan is een toekomstige aanpassing van dit kader niet nodig. We stellen in deze kadernota niet voor om het kader van prijsstijging aan te passen, maar wel om de verwachte voordelen als gevolg van prijscompensatie opgenomen in de meicirculaire 2024 en septembercirculaire 2024 te reserveren voor de stelpost indexatie.

1.3 Autonome bestedingsvoorstellen

Het derde beslispunt voor de raad is om in te stemmen met de autonome bestedingsvoorstellen.

Deze kadernota bevat enkele autonome bestedingsvoorstellen. Deze voorstellen beschouwen we als onvermijdelijk en zijn feitelijk bijstellingen van budgetten. We hebben de volgende autonome voorstellen opgenomen. In de bijlage Dynamische Prioriteitenlijst (DPL) lichten we de autonome voorstellen toe.

Nr.	Onderwerp	Structureel	Incidenteel
	Autonome voorstellen	**2025**	**2025**
1	Regio Deal		225.000
2	WMO huishoudelijke hulp		300.000
3	Publiek vervoer		50.000
4	Leerlingenvervoer		50.000
5	Dimpact		75.000
6	Toeristenbelasting	-100.000	
7	OZB	-50.000	
8	Griffie	59.000	
	Subtotaal:	**-91.000**	**700.000**

1.4 Lokale lasten
Het vierde beslispunt van de raad is om het tarief toeristenbelasting 2025 t.o.v. 2024 niet te wijzigen.

Toeristenbelasting
De tarieven zijn (net als in 2024):
- Groepsaccommodaties € 0,60 per overnachting:
- Campings € 1,30 per overnachting;
- Hotels/BenB/bungalowparken € 1,75 per overnachting.

In deze Kadernota doen wij, conform het bestuursprogramma 2022-2026, een voorstel om de toeristenbelasting 2025 gelijk te houden.

OZB
In deze kadernota doen wij geen voorstel voor de tarieven OZB 2025. Het is onze intentie om voor 2025, conform het bestuursprogramma 2022-2026, de tarieven met 2,75% te verhogen. In de begroting 2025 doen wij een voorstel voor de tarieven OZB 2025.

1.5 Vervroegde afschrijvingen
Het vijfde beslispunt is om in te stemmen met een vervroegde afschrijving van € 2 miljoen en deze afwaardering ten laste van de VAR te brengen.

Scenario structurele ruimte voor investeringen
We zien momenteel dat we veel incidentele middelen hebben en dat er beperkte structurele middelen zijn. Een manier om meer structurele middelen te genereren, is door activa op de balans af te boeken, waardoor er kapitaallasten vrijvallen. Dit vraagt wel incidenteel geld. Het afboeken van activa kan niet zomaar en moet mogelijk zijn op basis van het BBV.

Wij hebben onderzocht of we kleine activa met een waarde van minder dan € 25.000 kunnen afboeken om structurele kapitaallasten te laten vrijvallen. Deze gedachtegang komt voort uit de nieuwe financiële verordening waarin een bedrag van € 25.000 is opgenomen als minimaal criterium om te mogen activeren.

In de begroting 2024 hebben we over het onderzoek gerapporteerd dat dit mogelijk is. Het financiële effect hiervan is dat we € 2 miljoen incidenteel mogen afwaarderen ten laste van de VAR. Hier tegenover staat een structureel voordeel van € 180.000 als gevolg van vrijvallende kapitaallasten.

In deze kadernota stellen we voor om in te stemmen met een vervroegde afschrijving van € 2 miljoen en dit bedrag te onttrekken uit de VAR. De vrijvallende kapitaallasten worden toegevoegd aan de post Meerjarig investeringsplan (MJIP).

1.6 Bestuurlijke bestedingsvoorstellen
Het laatste beslispunt van de raad is om in te stemmen met de voorzet van het college ten aanzien van de bestuurlijke bestedingsvoorstellen en de voorstellen in het Meerjarig investeringsplan. Hieronder een overzicht van de voorstellen die op de DPL staan. We willen benadrukken dat dit het beeld is vanuit ons als college. Uw raad wordt gevraagd om mee te denken en alternatieven aan te geven.

Wij hebben bij het bepalen van de prioritering o.a. rekening gehouden met de volgende aspecten:
1. Voorstellen die al langere tijd op de DPL staan krijgen sneller hogere prioriteit.
2. Voorstellen die een vervolg zijn op iets dat al in gang is gezet krijgen sneller hogere prioriteit.
3. Als het voorstel concreet is uitgewerkt, dan is er ook sneller hogere prioriteit van toepassing.

In bijlage 2 worden de geprioriteerde en de niet geprioriteerde voorstellen toegelicht. Wij stellen voor de volgende voorstellen te prioriteren:

		Structureel	**Incidenteel**
		2025	**2025**
	Voorstellen Kadernota 2025		
	Investeringen		
1	2e Exloërmond herstructurering openbare ruimte		pm
	Subtotaal:	**0**	**0**
	Beleidsmatige voorstellen		
1	Trainees		265.000
2	Uitvoeringsbudget bewegen in de openbare ruimte		100.000
3	Formatie griffie		96.000
4	Nedersaksenlijn		50.000
5	Novex/DPLG		50.000
6	Mentale weerbaarheid ter voorkoming schooluitval		90.000
7	Kansencoach		pm
8	Verduurzaming brandstof voertuigen BORG (HVO100)	43.000	
9	Budgetcoaches en projectcoördinator Financieel Team		175.000
10	Cultuurcoach		36.500
11	LEADER bijdrage Oost-Drenthe 2024-2027		38.000
12	Dutch TechZone		26.000
13	Economische beleidsvisie 2025-2030		30.000
14	Bijdrage programma Vitale Vakantieparken(VVP) Drenthe 2025-2027		20.000
15	Uitvoering Omgevingsprogramma Exloo		pm
	Subtotaal:	**43.000**	**711.500**
	Bestuursprogramma		
16	Preventie en inclusie		25.000
17	Duurzaamheid		250.000
18	Participatie		25.000
	Subtotaal:	**0**	**300.000**
	Totaal:	**43.000**	**1.011.500**

Uw raad wordt in het bijzonder uitgenodigd een reactie te geven ten aanzien van het meerjarig investeringsplan. Het meerjarig investeringsplan is een afzonderlijk document dat gelijktijdig met de kadernota 2025 wordt aangeboden. In dit document worden de investeringsvoorstellen afzonderlijk toegelicht. Hieronder een overzicht van de voorstellen van het MJIP waar ons college een hoge prioriteit aan geeft.

	Investeringen met hoge prioriteit	**Investering**	**Structureel**
			2025
1	Gemeentehuis, renovatie en verduurzaming	3.000.000	150.000
2	Bruggen	196.800	11.000
3	Nieuwbouw School 59 en 75 in Buinerveen	515.050	3.000
4	Lokaal bewegingsonderwijs in Buinerveen	714.230	11.964
5	2e Exloermond, scholen IHP en MFA	5.077.000	228.465
6	Fietspad Exloo-Leewal	75.000	5.625
7	Top terrein (aanpassing gemeentewerf)	167.000	11.500
8	Investering GVVP 2025	600.000	45.000
	Totaal:	**10.345.080**	**466.554**

2. Stelpost indexatie
Met de huidige hoge inflatie dienen diverse budgetten te worden geïndexeerd. In de begroting 2024 hebben we daarvoor een stelpost indexatie gevormd. Het uitgangspunt voor een bijstelling is dat er een sprake moet zijn van een prijsstijging van meer dan 10%. Ook verhogingen van externe partijen komen ten laste van deze stelpost. In onderstaande tabel zijn de nieuwe indexeringen aangegeven. Het restantbudget uit de begroting 2024 is in de eerste regel aangegeven.

Stelpost indexatie	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Stand Begroting 2024	**968.848**	**888.937**	**911.169**	**921.366**
Indexatie	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
1. Bedrijfsvoering (4%)	-720.000	-720.000	-720.000	-720.000
2. Griffiebudget communicatie	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
3. Collectieve vervoersvoorziening WMO	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000
4. Leerlingenvervoer	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
5. Hunebedcentrum	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
6. WMO huishoudelijke hulp	-500.000	-500.000	-500.000	-500.000
7. Dierenasiel Ter Marse	-39.000	-39.000	-39.000	-39.000
8. Subsidie dorpshuizen	-46.268	-46.268	-46.268	-46.268
9. Sociaal medische indicatie	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000
10. Gemeenschappelijke reg.	-236.617	-242.724	-285.775	-296.765
11. VNG GGU-gelden	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000
12. Schoonmaakkosten	-72.000	-72.000	-72.000	-72.000
Totaal:	**-1.958.885**	**-1.964.992**	**-2.008.043**	**-2.019.033**
Nieuwe stand stelpost	**-990.037**	**-1.076.055**	**-1.096.874**	**-1.097.667**

Voor een toelichting van de posten wordt verwezen naar het hoofdstuk Financiële ontwikkelingen.

Conclusie
We zien een structureel tekort in deze stelpost van ruim € 1 miljoen. We gaan er vanuit dat het Rijk voor de gestegen prijzen compensatie biedt. We stellen dan ook voor dat de voordelen die uit de mei- en septembercirculaire voortvloeien, worden toegevoegd aan deze stelpost Indexatie. Indien het Rijk hiervoor onvoldoende of geen compensatie biedt, dan komen we bij de begroting 2025 met voorstellen om dit tekort te dichten.

3. Geactualiseerde saldi knop 1 en knop 2
We presenteren de geactualiseerde saldi van saldo begroting (knop 1) en budget beleidsintensivering (knop 2).

Knop 1: Saldo begroting
Onderstaand de stand van knop 1 Saldo begroting.

Knop 1 Saldo begroting	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Stand Begroting 2024	**505.731**	**547.597**	**72.886**	**8.701**
Mutaties	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
1. Autonome voorstellen	91.000	91.000	91.000	91.000
2. Toevoegen aan knop 2	-400.000			
3. Toevoegen OZB aan MJIP	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
Totaal:	**-359.000**	**41.000**	**41.000**	**41.000**
Totaal knop 1	**146.731**	**588.597**	**113.886**	**49.701**

Knop 2: Budget beleidsintensivering
Hieronder geven we een toelichting op de financiële mutaties die hebben plaatsgevonden op knop 2 budget beleidsintensivering sinds de begroting 2024.

Knop 2 Beleidsintensivering	**2025**
Stand Begroting 2024	**1.703.272**
Mutaties	**2025**
1. Autonome voorstellen	-700.000
2. Toevoegen van knop 1	400.000
3. Beschikbaar BERAP 2025 I	-250.000
Totaal:	**-550.000**
Totaal knop 2	**1.153.272**

Bestuursprogramma

Het Bestuursprogramma 2022-2026 is in voorgaande begrotingen uitgewerkt aan de hand van vijf urgente maatschappelijke opgaven (UMO's):
- Duurzaamheid;
- Wonen;
- Armoede en bestaanszekerheid;
- Zorg dichterbij en voorzieningen;
- Preventie en inclusie.

Een belangrijke leidraad voor de uitvoering van deze opgaven is participatie.

We zitten ongeveer halverwege deze bestuursperiode. De bovengenoemde opgaven blijven urgent. Daarom stellen we ook in deze kadernota voor om ook in de begroting 2025 en verder hiervoor de nodige prioriteit te behouden.

In het restant van deze bestuursperiode willen we met name aandacht besteden aan het realiseren van betaalbare woningen voor de verschillende doelgroepen als jongeren, ouderen en statushouders. Eveneens specifieke aandacht gaan we besteden aan het oppakken van inwonersparticipatie in brede zin, het organiseren van de warmte transitie in zes wijken binnen onze gemeente. We zetten breed in op gezondheid en welzijn in de gemeente. Dit doen we door invulling te geven aan het gezond en actief leven akkoord. Hierin zal ook het opgroeien in een kansrijke gemeente (ijslandsmodel) een plaats krijgen. Waar het gaat om armoede en bestaanszekerheid ontwikkelen we een breed netwerk met partners om te komen tot een passende aanpak met oog voor de relatie tussen inkomen/vermogen, wonen en duurzaamheid. Tot slot gaan we verder met het realiseren en vernieuwen van onderwijshuisvesting binnen onze gemeente.

Dit gezegd hebbende blijven we ons realiseren dat nog steeds verschillende ontwikkelingen zichtbaar zijn die invloed kunnen uitoefenen op wat we in Borger-Odoorn doen en willen bereiken. Denk daarbij aan de vorming van een nieuw kabinet in Den Haag (met onduidelijkheid over nieuwe wet- en regelgeving en de financiën), de opvang- en vluchtelingencrisis en de gespannen arbeidsmarkt.

Ook zal de wens en noodzaak tot samenwerking (en de samenhang tussen verschillende samenwerkingsverbanden) mogelijk extra inspanningen vereisen.

Verwachtingen rapport Elke regio telt
De Raad voor leefomgeving en infrastructuur, de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) en de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) hebben vorig jaar het rapport "Elke regio telt" gepubliceerd. Uit dit rapport blijkt dat de regionale verschillen in brede welvaart in Nederland groot zijn en ze nemen toe.

Figuur 1: Brede welvaart per gemeente, gemeten in aantallen indicatoren met een (zeer) lage score

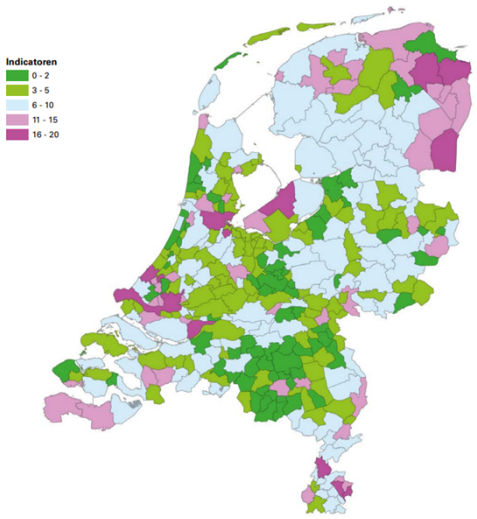

Bron: CBS, 2022 (bewerking RII)

Uit bovenstaand figuur blijkt dat de brede welvaart in de gemeente Borger-Odoorn laag scoort. Uit het rapport blijkt verder dat in vijf regio's, o.a. de Veenkoloniën, de brede welvaart op belangrijke onderdelen sterk achterblijft ten opzichte van de rest van Nederland en dat het nationale overheidsbeleid daaraan heeft bijgedragen. Essentiële voorzieningen brokkelen gelijktijdig af: basisscholen gaan dicht, huisartspraktijken verdwijnen, winkels sluiten hun deuren, bushaltes worden opgeheven. Deze neerwaartse spiraal van verschraling heeft verstrekkende gevolgen voor het gemeenschapsleven. De leefbaarheid komt onder druk te staan en dit leidt tot achterstanden in de gezondheid en hoogte van inkomen.

In BOCE-verband en vanuit onze lobby binnen de P10 zetten we ons in om het nieuwe kabinet te bewegen om als Rijk en regio gezamenlijk langjarig te investeren in de brede welvaart in de regio Zuidoost-Drenthe. Een belangrijke onderlegger hiervoor vormt de Kansenagenda Zuidoost-Drenthe ‘Grenzeloos Groene Kansen’.

Meerjarig investeringsplan

Inleiding
De eerste versie van het meerjarig investeringsplan (MJIP)is aangeboden bij de begroting 2022. Het plan is een dynamisch document en wordt bij elke kadernota en begroting geactualiseerd. Het geactualiseerde MJIP is bij deze kadernota gevoegd als bijlage. Tevens is er een toelichting gegeven in de bijlage op de voorstellen die in het MJIP zijn opgenomen.

Financiële ruimte Begroting 2024
In het MJIP is budget beschikbaar voor de meerjarige investeringen. Dit budget is in eerste instantie gevoed door voordelen die voortvloeien uit de Herziening van het gemeentefonds.

Uit de begroting 2024 blijkt dat de volgende bedragen nog beschikbaar zijn:

Budget MJIP	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Begroting 2024	**258.205**	**258.205**	**258.205**	**258.205**

Na de besluitvorming van de begroting 2024 worden een viertal mutaties/voorstellen toegelicht.

Amendement plattelandswegen
Bij de begrotingsbehandeling 2024 is een amendement over plattelandswegen aangenomen. Het amendement houdt in dat € 250.000 extra geïnvesteerd wordt in plattelandswegen en dat de structurele kapitaallasten (€ 18.750) ten laste komen van het Budget MJIP.

Voorstel structurele ruimte voor investeringen
We zien momenteel dat we veel incidentele middelen hebben en dat er beperkte structurele middelen zijn. Een manier om meer structurele middelen te genereren is door activa op de balans af te boeken, waardoor er kapitaallasten vrijvallen. Dit vraagt wel incidenteel geld.

In de Kadernota 2024 is al aangekondigd dat we gingen onderzoeken of we activa met een aanschafwaarde van kleiner dan € 25.000 op basis van onze financiële verordening kunnen afwaarderen. Dit blijkt, in overleg met onze accountant, te kunnen. Het financiële effect hiervan is dat we € 2 miljoen incidenteel mogen afwaarderen ten laste van de VAR. Hier tegenover staat een structureel voordeel van € 180.000 als gevolg van vrijvallende kapitaallasten.
Ons voorstel is om dit bedrag toe te voegen aan het budget voor het MJIP.
Dit is als een afzonderlijk beslispunt in deze kadernota opgenomen, omdat dit één van de kaders van uw raad is. Mutaties in de VAR worden afzonderlijk aan de raad voorgelegd.

Opschalingskorting
Uit de voorjaarsnota 2024 van het Rijk blijkt dat de opschalingskorting structureel vanaf 2026 wordt geschrapt. Dit betekent dat het gemeentefonds vanaf 2026 structureel stijgt met € 750 miljoen oplopend tot ongeveer € 1 miljard in 2029. Voor onze gemeente betekent dit vanaf 2026 een structurele verhoging van ongeveer € 900.000. Het kabinet vraagt hiervoor wel een prijs: in 2025 wordt het gemeentefonds met eenmalig € 675 miljoen lager vastgesteld. Voor onze gemeente een incidenteel nadeel van € 900.000 voor 2025.

Indien deze opschalingskorting wordt afgeschaft, is het onze intentie om een deel (bij voorkeur groot deel) toe te voegen aan het budget MJIP. We willen graag dat ook in de bestuursperiode 2026-2030 weer middelen beschikbaar kunnen worden gesteld voor het uitvoeren van meerjareninvesteringen.

In deze kadernota 2025 kunnen we nog niets toevoegen, omdat besluitvorming hierover nog niet afgerond is. Voor de jaren 2027 en 2028 hebben we dan ook dit op € 0 gezet.

Areaaluitbreiding: OZB
Een belangrijk speerpunt van Bestuursprogramma 2022-2026 is Wonen. De concrete ambitie van het college is om deze bestuursperiode 200 woningen te bouwen. Het afgelopen jaar zijn een kleine negentig nieuwe woningen gebouwd. Uit BERAP 2023 II en de Jaarrekening 2023 zien we de meeropbrengsten van de OZB als gevolg van areaal uitbreiding. In deze kadernota hebben we dan ook de areaalopbrengst met € 50.000 verhoogd. Deze opbrengst is in eerste instantie toegevoegd aan knop 1 en we stellen voor om deze opbrengst toe te voegen aan het budget voor het MJIP. We hechten veel waarde aan investeringen voor onze inwoners om op deze wijze onze gemeente leefbaar en toekomstbestendig te houden.

Actuele financiële ruimte
Na bovenstaande mutaties/voorstellen bedraagt de financiële ruimte:

Budget MJIP	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Begroting 2024	**258.205**	**258.205**	**258.205**	**258.205**
Mutaties/voorstellen				
1. Budget plattelandswegen	-18.750	-18.750	-18.750	-18.750
2. Structurele ruimte voor investeringen	180.000	180.000	180.000	180.000
3. Afschaffing opschalingskorting			0	0
4. Areaaluitbreiding: OZB	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal:	**211.250**	**211.250**	**211.250**	**211.250**
Totaal	**469.455**	**469.455**	**469.455**	**469.455**

Keuzes en fasering Meerjarig investeringsplan
Uit het Meerjarig investeringsplan blijkt dat de totale investeringen van bijna € 70 miljoen bedragen. Dit betekent een kapitaallast van bijna € 4 miljoen. Het is duidelijk dat de totale beschikbare ruimte voor bestuurlijke bestedingsvoorstellen beperkt is en dat er keuzes moeten worden gemaakt. Ook is duidelijk dat investeringen gefaseerd moeten worden uitgevoerd.

Voorzet college
Het laatste beslispunt van de raad is om in te stemmen met de voorzet van ons college ten aanzien van de voorstellen in het Meerjarig investeringsplan. Hieronder een overzicht van de voorstellen van het MJIP waar het college een hoge prioriteit aan geeft.

	Investeringen met hoge prioriteit	**Investering**	**Structureel**
			2025
1	Gemeentehuis, renovatie en verduurzaming	3.000.000	150.000
2	Bruggen	196.800	11.000
3	Nieuwbouw School 59 en 75 in Buinerveen	515.050	3.000
4	Lokaal bewegingsonderwijs in Buinerveen	714.230	11.964
5	2e Exloermond, scholen IHP en MFA	5.077.000	228.465
6	Fietspad Exloo-Leewal	75.000	5.625
7	Top terrein (aanpassing gemeentewerf)	167.000	11.500
8	Investering GVVP 2025	600.000	45.000
	Totaal:	**10.345.080**	**466.554**

De voorzet van ons college wordt kort toegelicht:

1. Gemeentehuis
Uw raad heeft voor de revitalisatie van het gemeentehuis (inclusief nieuwe raadzaal) een investeringsbudget van circa € 5 miljoen beschikbaar gesteld. Hierbij is voorzien in verduurzamen, vernieuwen kantooromgeving, oplossen van klimaatklachten en vernieuwen van de raadszaal. Op basis van het door uw raad genomen besluit zijn wij gestart met de uitwerking. In de bijpraatsessie van 15 februari 2024 is uw raad mondeling ingelicht over de kostenraming op basis van het voorlopig ontwerp en over de uitgewerkte scenario's van de mogelijke beheersmaatregelen op bouwkundig en installatietechnisch vlak. In deze kadernota nemen we een indicatief bedrag van € 3.000.000 op. Dit bedrag is gebaseerd op het economisch meest voordelige scenario zoals gepresenteerd in de bijpraatsessie van 15 februari 2024. We benadrukken dat dit een indicatief bedrag betreft en dat het uit eindelijk aan uw raad is om bij het vaststellen van de begroting 2025 te besluiten over een eventueel extra investeringsbedrag.

2. Bruggen
In het MJIP is voor het groot onderhoud van bruggen een totaal bedrag van € 984.000 opgenomen. In het concept beleidsplan bruggen wordt voorgesteld om het groot onderhoud, over 5 jaren, gefaseerd uit te voeren.

3. Nieuwbouw School 59 en 75 Buinerveen
Voor de investering van de nieuwbouw van School 59 en School 75 is budget opgenomen vanuit het IHP. Het beschikbare budget is na het opstellen van het Programma van Eisen niet toereikend gebleken. De netto extra structurele last van € 3.000 kan niet worden gedekt uit de beschikbare budgetten zoals aangegeven in het IHP. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste zijn de budgetten die vermeld staan in het IHP gebaseerd op normbedragen uit 2022 (bouwkosten vanaf 2022 gestegen). Ten tweede zijn de leerlingenaantallen in de meest recente leerlingenprognoses hoger waardoor er meer m2 gebouwd moet worden. De investeringen in kinderopvang worden terugbetaald door de kinderopvangorganisaties.

4. Lokaal bewegingsonderwijs in Buinerveen
Een lokaal bewegingsonderwijs voor de nieuwe scholen is een passende vervanging voor de huidige voorziening bewegingsonderwijs bij School 75. Een lokaal bewegingsonderwijs is in overeenstemming met de visie op het onderwijs en IKC's van de gemeente en de schoolbesturen. Hiermee worden vervoersbewegingen voorkomen en het verlies van onderwijstijd tot een minimum beperkt. Ook is een lokaal bewegingsonderwijs een middel om de leefbaarheid in stand te houden en/of te vergroten.

5. 2e Exloërmond, scholen IHP en MFA
De scholen in 2e Exloërmond zijn in blok 2 (periode 2027-2030) van het IHP opgenomen. Op dit moment vindt er een verkenning plaats of de scholen samen met andere maatschappelijke voorzieningen samengebracht kunnen worden in een MFA. De wensen en behoeften van het onderwijs en de haalbaarheid qua financiën staan hierbij voorop.

6. Fietspad Exloo-Leewal
Het fietspad vanaf de komgrens Exloo naar zwembad de Leewal is te smal en daarbij onveilig. Door het fietspad te verbreden wordt dit opgelost.

7. TOP terrein (aanpassing gemeentewerf)
Door aangescherpte regelgeving ten aanzien van de opslag van grond op het TOP (Tussentijdse OpslagPlaats) terrein is het noodzakelijk om de inrichting aan te passen. Gelijktijdig worden de aanpassing zo uitgevoerd dat ook de routing rond het Afvalbrengpunt wordt verbeterd.
Het betreft een deel-financiering. De overige gelden komen uit de reguliere budgetten.

8. Investering GVVP
Het GVVP is vastgesteld voor de periode 2019-2029. Om projecten in het kader van het GVVP te kunnen uitvoeren wordt jaarlijks voorgesteld om een bedrag van € 600.000 beschikbaar te stellen.

Financiële ontwikkelingen

Inleiding
In dit hoofdstuk worden de financiële ontwikkelingen voor de komende periode weergegeven. Het gaat om ontwikkelingen die mogelijk een forse impact op de gemeentelijke financiën hebben.

Kabinetsformatie
Op het moment van het samenstellen van deze kadernota is nog geen nieuw kabinet geformeerd. Een hoofdlijnenakkoord en een nieuw regeerprogramma zijn tevens nog niet bekend. We zijn als gemeentes hier sterk afhankelijk van. Uw raad realiseert zich dit en heeft dan ook de motie vreemd "Zonder geld geen gemeentes" aangenomen. Uit het manifest "Zonder geld geen gemeentes" blijkt dat gemeentes zich grote (financiële) zorgen maken over de structurele korting vanuit het Rijk van € 3 miljard en de democratische stabiliteit van gemeentes. De motie is inmiddels o.a. ter kennis van de informateurs en de onderhandelende partijen gebracht. We wachten op een nieuw regeerakkoord en zullen de raad middels circulaires hierover informeren.

VNG resolutie
In de ALV van de VNG van 24 mei 2024 komt een resolutie, voorbereid door verschillende netwerken zoals G4, G40, M50, P10 en K80, aan de orde met een oproep aan het VNG met de volgende strekking:
-zet in voor een totaaloplossing voor een solide, stabiele en duurzame financiële positie van gemeenten;
- dring aan bij de onderhandelaars c.q. een nieuw kabinet op het lossen van het financiële ravijn en om taken en middelen in balans te brengen;
- zet de voornemens uit de Voorjaarsnota 2024 van het Rijk over Wmo om in concrete afspraken;
- organiseer een ALV als de formatie geen of onvoldoende antwoord geeft op onze zorgen en daar een passende escalatiestrategie voorlegt;
- spreek met het kabinet een tussentijdse evaluatie van de toepassing van de BBP-systematiek af.

Gemeentefonds
Gemeenten zijn in het algemeen financieel erg afhankelijk van de inkomsten van het Rijk. Dit geldt ook voor de gemeente Borger-Odoorn. In totaal ontvangt de gemeente ongeveer € 60 miljoen van het Rijk en dat is ruim 75% van de totale baten. De belangrijkste bijdrage van het Rijk is het gemeentefonds (€ 52 miljoen). De andere € 8 miljoen bestaat uit de uitkering voor de bijstandsgerechtigden en meerdere specifieke uitkeringen.

Nieuwe financieringssystematiek
In de voorjaarsnota 2023 van het Rijk kondigde het kabinet aan dat het gemeentefonds voortaan via de "bbp-systematiek" te indexeren. Dit besluit was eenzijdig tot stand gekomen. Voor de VNG is dit geen goede vervanger van de trap-op-trap-af- systematiek, omdat de te verwachten grotere uitgaven voor de zorg niet in deze nieuwe systematiek worden meegenomen. Ook voor onze gemeente verwachten we fors hogere kosten voor de zorg.We gaan er vanuit dat het Rijk de komende jaren voor deze kosten compensatie geeft. Uit de voorjaarsnota 2024 van het Rijk blijkt dat dit ook het geval is. Het Rijk stelt € 75 miljoen in 2026 beschikbaar, oplopend tot € 300 miljoen in 2029. In de mei-circulaire 2024 wordt dit uitgewerkt.

Opschalingskorting
Uit de voorjaarsnota 2024 van het Rijk blijkt dat de opschalingskorting structureel vanaf 2026 wordt geschrapt. Dit betekent dat het gemeentefonds vanaf 2026 structureel stijgt met € 750 miljoen oplopend tot ongeveer € 1 miljard in 2029. Voor onze gemeente betekent dit vanaf 2026 een structurele verhoging van ongeveer € 900.000. Het kabinet vraagt hiervoor wel een prijs: in 2025 wordt het gemeentefonds met eenmalig € 675 miljoen lager vastgesteld. Voor onze gemeente een incidenteel nadeel van € 900.000 voor 2025.

Mei-circulaire
Door middel van een memo zullen we de raad informeren over alle financiële effecten van de mei-circulaire 2024. De stelpost Indexatie geeft een negatieve stand weer en we adviseren dan ook om eventuele incidentele en/of structurele voordelen die uit de mei- en/of septembercirculaire voortvloeien, te reserveren voor deze stelpost indexatie.

Hervormingsagenda Jeugd
De hervormingsagenda Jeugd 2022-2028 heeft als doelstelling het verbeteren van de hulpverlening en een financieel beheersbaar en duurzaam jeugdstelsel. De agenda is met name opgezet om de toegenomen stijging van kosten stop te zetten. De agenda gaat er vanuit dat er vanaf 2026 besparingsmaatregelen worden genomen om de lasten voor jeugdhulp te laten dalen. Voorbeelden van besparingsmaatregelen zijn de invoering van een eigen bijdrage en het overdragen van de zwaarste jeugdzorg aan provincie of Rijk met als doel om dit efficiënter te organiseren.

Met deze besparingsmaatregelen houdt het Rijk al rekening met compensatie voor jeugdhulp vanaf 2026. Concreet betekent dit dat gemeenten dan minder middelen krijgen van het Rijk voor de uitvoering voor jeugdhulp.

Uit de voorjaarsnota 2024 van het Rijk blijkt dat de geraamde extra besparing van het Rijk van € 500 miljoen voor 2025 komt te vervallen. De geraamde kortingen vanaf 2026 gaan niet van tafel en blijven staan. In de mei circulaire 2024 wordt het financieel effect verwerkt. In een memo zullen we de raad begin juni 2024 hierover informeren.
Naast deze ontwikkelingen is er op dit moment een gesprek gaande over van de inrichting van de jeugdhulp en de bijbehorende governance. In de Hervormingsagenda is een beweging naar andere typen zorg en het anders organiseren van de Jeugdzorg. Dit betekent dat er meer ingezet zal worden op collectieve zorg maar ook op het beschikbaar maken van een POH bij iedere huisarts. In Borger-Odoorn is dit inmiddels gerealiseerd. In de regio wordt een andere samenwerking van ons gevraagd en wordt ingezet op deskundigheidsbevordering en verdere versterking van de wijkteams. Deze ontwikkelingen volgen wij en zodra hierover meer bekend is zullen we de raad hierover informeren.

Wmo
Diverse raamovereenkomsten Wmo lopen dit jaar af zoals Hulpmiddelen, Huishoudelijke hulp en Beschermd wonen. De aanbestedingen worden met andere gemeenten gedaan en als gevolg van marktontwikkelingen en inflatie stijgen de kosten van Wmo vanaf 2025 fors. De verhoging wordt vooral veroorzaakt door de nieuwe (hogere) CAO afspraken. De kosten van Wmo worden voornamelijk bepaald door loonkosten. In de stelpost Indexatie bij de kadernota 2024 is deels vanaf 2025 de structurele verhoging van de budgetten verwerkt. Een ander deel is incidentdeel als autonome mutatie in de kadernota verwerkt.

De verhoging van de lasten komen ook door de toenemende vraag als gevolg van vergrijzing en de relatief lage eigen bijdrage. In de begroting 2025 en meerjarenraming zullen we deze hogere lasten ramen en we gaan er vanuit dat ook het Rijk hiervoor compensatie geeft. Mocht dat onvoldoende het geval, dan zullen we met elkaar moeten bezien welke keuzes we hierin kunnen maken. Op basis van de reguliere circulaires van het Rijk zullen we de raad hierover informeren.

Prijsstijgingen
In de begroting 2024 staat dat we leven in onzekere tijden. Dat is niet veranderd. We hebben te maken met na-ijl effecten van een hoge inflatie als gevolg CAO stijgingen. De inflatie is weliswaar minder hoog dan een jaar geleden maar fors hoger dan we in onze begroting rekening mee houden. Dit zien we terug in de begroting van de gemeente bij onder andere energiekosten, bouwkosten en lonen.

Uit de financiële kaders van de raad (bijlage 1) blijkt dat de gemeente weinig lasten in de begroting indexeert voor inflatie. In hoofdzaak worden de lasten van bedrijfsvoering (2%) en de gemeenschappelijke regelingen wel geïndexeerd. Dit betekent dat bijvoorbeeld niet de lasten van het sociaal domein worden geïndexeerd. Ongeveer de helft van de totale gemeentelijke begroting wordt niet geïndexeerd.

Na een recordhoogte van 11,6% in 2022 is de inflatie in 2023 gedaald naar 4,1%. De Nederlandse Bank (DNB) verwacht voor 2024 een inflatie van 2,9% en in 2025 met 2,2%, dichterbij de geraamde 2%.

In voorgaande begrotingen is besloten om een zogenaamde stelpost indexering te vormen. Deze stelpost is bedoeld om extreme prijsstijgingen op te vangen. De voordelen van voorgaande circulaires zijn aan deze stelpost toegevoegd. We stellen voor om ook de eventuele voordelen uit de mei- en septembercirculaire 2024 aan de stelpost toe te voegen.

In deze kadernota willen we voorsorteren voor het begrotingsjaar 2025. DNB verwacht voor 2025 een inflatie van 2,2%. Vanwege de hoge inflatie in de afgelopen jaren is het voor onze gemeente een grote uitdaging om een sluitende begroting 2025 aan te bieden. We stellen niet voor om de financiële kaders bij te stellen op het gebied van indexatie, maar wel om de verwachte voordelen als gevolg van prijscompensatie van de meicirculaire 2024 en de septembercirculaire 2024 te reserveren in de stelpost indexatie.

Stelpost indexatie
Er dienen diverse budgetten te worden geïndexeerd. Hiervoor hebben we daarvoor een stelpost indexatie gevormd. Het uitgangspunt voor een bijstelling is dat er sprake moet zijn van een prijsstijging van meer dan 10%. Ook verhogingen van externe partijen komen ten laste van deze stelpost. In onderstaande tabel zijn de nieuwe indexeringen aangegeven. Het restantbudget is in de eerste regel aangegeven.

Stelpost indexatie	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Stand Begroting 2024	**968.848**	**888.937**	**911.169**	**921.366**
Indexatie	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
1. Bedrijfsvoering (4%)	-720.000	-720.000	-720.000	-720.000
2. Griffiebudget communicatie	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
3. Collectieve vervoervoorziening WMO	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000
4. Leerlingenvervoer	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
5. Hunebedcentrum	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
6. WMO huishoudelijke hulp	-500.000	-500.000	-500.000	-500.000
7. Dierenasiel Ter Marse	-39.000	-39.000	-39.000	-39.000
8. Subsidie dorpshuizen	-46.268	-46.268	-46.268	-46.268
9. Sociaal medische indicatie	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000
10. Gemeenschappelijke reg.	-236.617	-242.724	-285.775	-296.765
11. VNG GGU-gelden	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000
12. Schoonmaakkosten	-72.000	-72.000	-72.000	-72.000
Totaal:	**-1.958.885**	**-1.964.992**	**-2.008.043**	**-2.019.033**
Nieuwe stand stelpost	**-990.037**	**-1.076.055**	**-1.096.874**	**-1.097.667**

Toelichting
1. Er is een nieuwe CAO afgesloten. De gemiddelde loonstijging bedraagt circa 6% voor onze medewerkers. Aangezien we maar 2% voor CAO hebben opgenomen, dienen we de loonsom met 4% te verhogen. Dit kost structureel € 720.000.
2. In de begrotingsvergadering 2024 is een amendement over het griffiebudget communicatie aangenomen. De financiële dekking komt uit de stelpost Indexatie.
3. Uit de jaarrekening 2023 blijkt dat het budget voor het collectief vervoer is overschreden (de taxipas die aan inwoners wordt verstrekt vanuit de Wmo). De ritprijzen en het aantal kilometers zijn gestegen, terwijl het budget niet was bijgesteld. In verband met de gestegen prijzen zal het budget voor € 150.000 structureel worden bijgesteld vanuit de stelpost indexatie.
4. Uit de jaarrekening 2023 blijkt dat ondanks tussentijds verhogen van het budget voor leerlingenvervoer het budget is overschreden. Dit komt door het maken van meer ritten maar ook door een hogere prijs. Daarom zal het budget structureel voor € 75.000 worden bijgesteld vanuit de stelpost indexatie.
5. Door prijs-en cao-stijgingen is het niet indexeren niet meer haalbaar en is het voorstel om de subsidie te verhogen met structureel € 20.000.
6. De WMO huishoudelijke hulp is recentelijk voor de periode 2025 tot en met 2028 aanbesteed. Deze aanbesteding is samen met de gemeente Coevorden gedaan en de kosten zijn beduidend hoger. De financieringssystematiek is vanaf de nieuwe aanbesteding gewijzigd. Uitgangspunt is dat de werkelijke prestaties (prijs * hoeveelheid) worden gefactureerd. Hierdoor worden hogere kosten verwacht. Daarnaast blijkt dat de prijzen fors zijn toegenomen als gevolg van CAO aanpassingen. De structurele extra lasten worden op € 800.000 geraamd. In deze stelpost Indexering nemen we structureel € 500.000 mee en € 300.000 incidenteel als autonome mutatie. We gaan er vanuit dat het Rijk gaat compenseren voor de gestegen WMO kosten en/of dat er in de toekomst de eigen bijdrage kan worden verhoogd.

7. De meest recente afspraken zijn vastgelegd in een overeenkomst die stamt uit 2009. Na vaststelling van deze laatste overeenkomst is het jaarbedrag niet meer geïndexeerd.
8. De schoonmaak- en beheerskosten van dorpshuizen zijn al jaren niet geïndexeerd. Als gevolg van CAO aanpassingen zijn de loonkosten fors hoger. Vanaf 2025 betekent dit een hogere subsidie voor dorpshuizen.
9. Uit de jaarrekening 2023 blijkt dat het budget voor de vergoeding van kinderopvang op basis van Sociaal Medische Indicatie ondanks tussentijdse bijstelling is overschreden. Om dit structureel op te lossen is het voorstel dit budget bij te stellen op basis van werkelijk uitgaven in 2023.
10. De gemeenschappelijke regelingen vragen meer middelen dan we in de begroting 2024 hadden opgenomen. Aangezien dit samenwerkingsrelaties zijn, dienen we in onze begroting het bedrag op te nemen dat zij vragen als deelnemersbijdrage. Vanaf 2025 nemen we de effecten van de begrotingswijzigingen mee.
11. De Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering(GGU) is onderdeel van de VNG. De bijdrage aan het bijbehorende fonds GGU is, als gevolg van onder andere loon- en prijsstijgingen, gestegen.
12. In het tweede kwartaal van 2024 worden de schoonmaakkosten en glasbewassing opnieuw aanbesteed. Het is onze inschatting dat, als gevolg van onder andere de CAO verhogingen, de lasten in totaal met € 72.000 toenemen.

Conclusie
We zien een structureel tekort in deze stelpost van ruim € 1 miljoen. We gaan er vanuit dat het Rijk voor de gestegen prijzen compensatie biedt. We stellen dan ook voor dat de voordelen die uit de mei- en septembercirculaire voortvloeien, worden toegevoegd aan deze stelpost Indexatie. Indien het Rijk hiervoor onvoldoende of geen compensatie biedt, dan komen we bij de begroting 2025 met voorstellen om dit tekort te dichten.

Regio Deal
In de raadsvergadering van 13 juli 2023 heeft de raad ingestemd met het aangaan van de Regio Deal Zuid en Oost Drenthe II voor de periode 2024-2027. Het Rijk heeft middelen voor een nieuwe Regio Deal vrijgemaakt. In totaal is voor de regio Zuid Oost Drenthe € 60 miljoen beschikbaar (waarvan € 30 miljoen uit de regio beschikbaar moet worden gesteld). De kosten voor de gemeente Borger-Odoorn bedragen voor vier jaar € 900.000. Dit is € 225.000 per jaar (2024 tot en met 2027). Voor 2025 is dit bedrag opgenomen bij de autonome bestedingsvoorstellen.

Onze portemonnee

Financiële kaders

Inleiding
Jaarlijks houden we de financiële kaders tegen het licht in de Kadernota. Dit zijn kaders voor het omgaan met de baten en lasten van onze Portemonnee. Deze financiële kaders zijn leidend voor de gehele budgetcyclus. De kaders zijn de basis voor het opstellen van de Begroting 2025 en de Meerjarenraming 2026-2029.

Een eventueel voorstel om van een kader af te wijken wordt een expliciet beslispunt van het raadsvoorstel in de Begroting, Kadernota of Bestuursrapportage.

Toelichting kaders
In bijlage 1 is een overzicht van de huidige financiële kaders opgenomen. In dit hoofdstuk lichten wij enkele kaders ter verheldering toe. Er wordt voorgesteld om van één kader af te wijken, namelijk het kader voor het verhogen van leges. Een nadere toelichting is opgenomen bij punt 17.

Wij hanteren daarbij dezelfde nummering van de kaders, zoals ook in de bijlage opgenomen.

Wij stellen voor om in te stemmen met:
- afwijking van het kader leges voor de begraafplaatsen (Lijkbezorging);
- de overige kaders zijn ongewijzigd.

5. Gemeentefonds
In de Bestuursrapportage 2024-I is het Gemeentefonds voor 2024 geactualiseerd.

Voor 2024 en daarna is het nog afwachten wat er met het Gemeentefonds gaat gebeuren, namelijk op het moment van samenstellen van deze kadernota is deze mei-circulaire niet gereed. In de mei-circulaire 2024 zullen de financiële effecten van het regeringsbeleid voor het Gemeentefonds bekend worden gemaakt. Halverwege juni informeren we uw raad over de uitkomsten van de mei-circulaire, zodat u de uitkomsten kunt betrekken bij de besluitvorming over de financiële stukken in de raad van 20 juni.

Uit de Bestuursrapportage 2024-I blijkt dat de stelpost Indexatie negatief is. Dit komt doordat in onze begroting diverse posten (o.a Sociaal Domein) niet zijn geïndexeerd en een aantal posten (o.a. bedrijfsvoering) voor een beperkt percentage (2%), terwijl de werkelijke prijsstijgingen de afgelopen periode fors waren. Om deze stelpost Indexatie weer positief te maken, gaan we voorstellen om de eventuele voordelen die uit de mei- en septembercirculaire voortvloeien, toe te voegen aan deze stelpost Indexatie.

8 Prijsstijging
In bijlage 1 blijkt bij dit onderdeel: aanpassen budgetten 0%. Dit betekent dat budgetten in principe niet worden geïndexeerd. Een beperkt aantal budgetten wordt wel geïndexeerd, namelijk bedrijfsvoering (2%) en gemeenschappelijke regelingen en stichtingen (werkelijke indexatie). Concreet betekent dit dat ongeveer de helft van de lasten van de begroting niet wordt geïndexeerd.

Door de hoge inflatie wordt het een grote uitdaging om een sluitende begroting 2025 aan te bieden. We stellen niet voor om de financiële kaders bij te stellen op het gebied van indexatie, maar wel om de verwachte voordelen als gevolg van prijscompensatie van de mei-circulaire 2024 en de septembercirculaire 2024 te reserveren in de stelpost Indexatie.

9. Bedrijfsvoering

Afspraak raad

Wij hebben met uw raad een zogenaamde volumeafspraak. Deze afspraak houdt in dat de budgetten voor personele kosten jaarlijks met 3% geïndexeerd worden.
Deze indexering wordt ingezet voor:

- Cao-ontwikkelingen en premies en sociale lasten (2%);
- Organisatieontwikkelingen (1%).

Deze afspraak geldt niet voor nieuwe taken.

Eind december 2023 is een nieuwe CAO voor gemeente afgesloten. De looptijd is 15 maanden (van 1 januari 2024 tot en met 31 maart 2025). De loonstijging bedraagt in totaal 6%. Dit is ten opzichte van het kader (2%) een overschrijding van 4%. In BERAP 2024-I wordt vervolgens voorgesteld om het budget bedrijfsvoering te verhogen met € 720.000 (4% van € 18 miljoen) ten laste van de stelpost indexatie.

De CAO loopt tot 31 maart 2025, de verwachting is in 2025 een verhoging van het budget noodzakelijk is. Dit is afhankelijk van de inflatiecijfers in 2024 en 2025.

10. Gemeenschappelijke regelingen

Bij het opstellen van de Kadernota 2025 hebben we de begrotingen 2025 en meerjarenramingen 2026-2028 van de zeven gemeenschappelijke regelingen (GR'en) gecontroleerd en geïnventariseerd in hoeverre de gevraagde bijdrage voor de komende jaren in onze begroting is opgenomen. De verschillen tussen onze raming en de ramingen in de begroting van de GR brengen we ten laste van het begrotingssaldo. In onderstaande tabel is een positief verschil een voordeel en een negatief verschil een nadeel. We nemen de extra kosten mee in de stelpost indexatie.

	2025	**2026**	**2027**	**2028**
Totale mutatie:	-236.617	-242.724	-285.775	-296.765

12. VAR

In de raadsvergadering van 30 mei 2024 komt de nota reserves en voorzieningen aan de orde. De raad wordt voorgesteld om het minimum voor de VAR te wijzigen. Het minimum voor de VAR was op basis van de oude nota reserves en voorzieningen de gekwantificeerde incidentele risico's die uit de paragraaf weerstandsvermogen voortvloeien. Op verzoek van onze toezichthouder, provincie Drenthe, maken we geen onderscheid meer tussen incidentele en structurele risico's. In de nieuwe nota reserves en voorzieningen is voorgesteld het minimum als volgt te wijzigen:
- minimum van de VAR als buffer instellen op 1% van de totale lasten en baten van de begroting.

Door deze wijziging ontstaat er een grotere buffer voor negatieve jaarrekeningresultaten.

Naar aanleiding van discussies in de raad bij de Kadernota 2024 over wel of niet beslispunten over mutaties in eigen vermogen, is in een afzonderlijk raadsvoorstel in 2023 het kader als volgt gewijzigd:
- mutaties (dotaties of onttrekkingen) aan de VAR als afzonderlijk beslispunt in rapportages opnemen:
- mutaties (dotaties of onttrekkingen) van alle andere reserves geen afzonderlijk beslispunt in rapportages opnemen. Door in te stemmen met deze rapportages wordt ook ingestemd met de reservemutaties van deze rapportages.

15. Belastingen: Onroerende zaakbelasting
In deze Kadernota 2025 wordt geen voorstel ten aanzien van het OZB-tarief 2025 gedaan. Dit gebeurt in de begroting 2025. Het is onze intentie om voor 2025, conform bestuursprogramma 2022-2026, de tarieven met 2,75% te verhogen. Dit percentage is lager dan de huidige en de verwachte inflatiecijfers.

15. Belastingen : Toeristenbelasting
Op basis van het Bestuursprogramma 2022-2026 zijn de tarieven Toeristenbelasting voor 2023 en 2024 als volgt vastgesteld:
- Groepsaccommodaties € 0,60 per overnachting:
- Campings € 1,30 per overnachting;
- Hotels/BenB/bungalowparken □€ 1,75 per overnachting.

In deze Kadernota doet het college, conform Bestuursprogramma 2022-2026, een voorstel om de toeristenbelasting 2025 niet te wijzigen.

17. Leges: Lijkbezorgingsrechten
Om op de begraafplaatsen de gewenste ruimtelijke kwaliteit te realiseren en invulling te kunnen geven aan het vastgestelde begraafplaatsenbeleid wordt voorzien in de renovatie (verharding, groen) en herinrichting van de begraafplaatsen en de realisatie van een urnentuin in Borger. Dit vraagt een investering van € 738.753,-. Dekking van de kapitaallasten van deze investering wordt verkregen door de leges voor lijkbezorgingsrechten de komende drie jaar stapsgewijs uniform te verhogen. Het gaat om respectievelijk 10% in 2025, 10% in 2026 en 5% in 2027. Na deze verhoging van de leges staat Borger-Odoorn in vergelijking met andere Drentse gemeenten in de middenmoot wat betreft de kosten voor begraven.

Er wordt voorgesteld om van het kader leges (2,75%) af te wijken. In deze kadernota stellen wij voor om de leges voor Lijkbezorgingsrechten in 2025 te verhogen met 10%, in 2026 met 10% en in 2027 ook met 5%. Vervolgens zullen we dan in de begroting 2025 de financiële consequenties van zowel de lasten als de baten voor begraafplaatsen verwerken. Uiteindelijk komen we in de verordening leges 2025 (voor begraafplaatsen) met een voorstel om de leges voor Lijkbezorgingsrechten te verhogen voor het jaar 2025 en wel met 10% (in plaats van 2,75%).

De knoppen

In dit onderdeel beschrijven we de beschikbare bestedingsruimte voor de meerjarenbegroting 2025-2027. We beschrijven hoe de bestedingsruimte zich heeft ontwikkeld ten opzichte van de begroting 2023. Met deze bestedingsruimte kunnen we onze nieuwe of gewijzigde ambities realiseren. De bestedingsruimte bestaat uit 5 knoppen:

Knop saldo begroting: de structureel beschikbare middelen die we kunnen inzetten voor meerjarige uitgaven.

Knop beleidsintensivering: de incidenteel beschikbare middelen die we kunnen inzetten voor eenmalige uitgaven.

Knop belastingen: de mogelijkheid om financiële ruimte te creëren door de belastingen extra te verhogen.

Knop bezuinigingen: de middelen die we kunnen vrijspelen door oud beleid te schrappen om ambities en dus nieuw beleid te realiseren.

Knop vrije algemene reserve (VAR): de middelen die we eventueel aanvullend incidenteel beschikbaar hebben in de VAR om onze ambities te realiseren.

Knop 1: bestedingsruimte en bestedingsvoorstellen vanuit saldo begroting
In onderstaand overzicht is het verloop van knop 1 saldo begroting zichtbaar. De beginstand is de stand van de begroting 2024.

Saldo begroting *(x € 1.000)*	2025	2026	2027	2028
Stand begroting 2024	506	548	73	9
Ontwikkelingen				
Autonome voorstellen	91	91	91	91
Toevoegen naar knop 2 vanuit knop 1	-400	0	0	0
Toevoegen OZB aan MJIP	-50	-50	-50	-50
Stand kadernota 2025	147	589	114	50

Knop 2: bestedingsruimte en bestedingsvoorstellen vanuit beleidsintensivering
In onderstaand overzicht is het verloop van knop 2 budget beleidsintensivering zichtbaar.

2 Beleidsintensivering *(x € 1.000)*	2025	2026	2027	2028
Stand begroting 2024	1.703	1.116	1.116	1.116
Ontwikkelingen				
Autonome voorstellen	-700			
Toevoegen naar knop 2 vanuit knop 1	400			
Beschikbaar BERAP-I 2025	-250	-250		
Stand kadernota 2025	1.153	866	1.116	1.116

Knop 3: bestedingsruimte en bestedingsvoorstellen vanuit ontwikkeling belastingen
De wijzigingen van de belastingen heeft geen effect op deze knop.

3 Belastingen *(x € 1.000)*	2025	2026	2027	2028
Stand begroting 2024	0	0	0	0
Ontwikkelingen	0	0	0	0
Stand kadernota 2025	0	0	0	0

Knop 4: bezuinigingen
Deze kadernota bevat geen bezuinigingen.

4 Bezuinigingen *(x € 1.000)*	2025	2026	2027	2028
Stand begroting 2024	0	0	0	0
Ontwikkelingen				
Bezuinigingen	0	0	0	0
Stand kadernota 2025	0	0	0	0

Knop 5: bestedingsruimte en bestedingsvoorstellen vanuit VAR
Bij te weinig beschikbare middelen kunnen we een onttrekking aan de VAR doen. Voor 2025 is het voorstel om 2 mln uit de VAR te halen voor de voorgestelde vervroegde afschrijvingen.

VAR (x € 1.000)

	2025
Stand begroting 2024	6.356
Ontwikkelingen	
Kadernota 2025: vervroegde afschrijving	-2000
Grondbedrijf	500
Stand kadernota 2025	4.856

Financiële kaders voor Onze portemonnee

Jaarlijks houden we de financiële kaders tegen het licht in de Kadernota. Deze financiële kaders zijn leidend voor de gehele P&C cyclus. In deze Kadernota stellen we voor om van één kader af te wijken, namelijk van de Leges voor de Lijkbezorgingsrechten, zoals eerder is toegelicht. De overige kaders zijn niet gewijzigd en aantal kaders zijn toegelicht in Onze portemonnee.

Hieronder een overzicht van de huidige financiële kaders.

Indien het voorstel is om van een kader af te wijken, dan wordt dit een expliciet in het beslispunt raadsvoorstel van de Begroting, Kadernota of Bestuursrapportage opgenomen.

Nr	Omschrijving		Uitgangspunt	Waarde
1	Begroting (knop 1)	Basis	Structureel sluitende begroting	
			Knop 1 (saldo begroting), knop 3 (belastingen) en knop 4 (bezuinigingen) inzetten om structurele risico's op te kunnen vangen en of structureel nieuw beleid te financieren.	
2	Beleidsintensivering (knop 2)	Incidentele bestedingsvoorstellen	Minimum bedrag voor toekenning van nieuw beleid bij de begroting en Bestuursrapportage I Voor de begroting en Bestuursrapportage I is € 250.000 voor nieuw beleid beschikbaar. Dit geldt niet na Bestuursrapportage I en voor Bestuursrapportage II.	€ 250.000
3	Onvoorzien	Calamiteiten	Beschikbaar voor incidenten	€ 50.000
4	Saldo jaarrekening	Voordelig saldo	Ten gunste van vrije reserve (VAR).	
		Nadelig saldo	Ten laste van vrije reserve (VAR).	
5	Gemeentefonds	Circulaire	Zo mogelijk o.b.v. de meest actuele circulaire	
		Behoedzaamheid	5 punten (UF) per jaar cumulatief in meerjaren-begroting	
6	Financiering	Beleid	Sturing, conform BBV, op lage rentekosten	
7	Rente	Percentage	Nieuwe investeringen	2,5%

Nr	Omschrijving		Uitgangspunt	Waarde
			Geen (bespaarde) rente toerekenen aan de reserves en in plaats hiervan een vast bedrag toevoegen aan de algemene reserve (WAR)	
			Financieringstekort	3,5%
8	Prijsstijging	Index	Aanpassing van budgetten	0,0%
			Stelpost voor prijsstijgingen	€ 0
			Huur: conform landelijke richtlijn	
9	Bedrijfsvoering	Index	In totaal : Waarvan voor cao-ontwikkelingen, periodieke verhogingen en werkgeverslasten Waarvan voor organisatieontwikkelingen (uitgezonderd nieuwe taken)	3,0% 2,0% 1,0%
10	Gemeenschappelijke regelingen (GR) en Werkvoorzieningschappen (Wvs)	Exploitatie saldo	Nadelig saldo GR en Wvs is een verplichte uitgave Conform richtlijn Provincie nadelige saldi GR en Wvs structureel in meerjarenraming verwerken	
11	Grondexploitatie	Winstneming	Op basis van BBV (POC-methode) en bij voordelige boekwaarde groter dan	€ 50.000
		Reserve gronden	% boekwaarde meest risicovolle plannen Geen winsten en verliezen van gronden rechtstreeks muteren op de vrije algemene reserve maar ten gunste of ten laste van de exploitatie brengen.	30%
12	Reserves	Vermogenspositie	Stille reserves bij berekening weerstandsvermogen meenemen tot de hoogte van de incidentele risico's	
		Vermogenspositie	Een minimaal percentage solvabiliteit	25%

Nr	Omschrijving		Uitgangspunt	Waarde
		Weerstandsdeel algemene reserve (WAR)	Minimumomvang van de WAR vaststellen op de gekwantificeerde risico's die uit de paragraaf weerstandsvermogen blijken	
		Vrije Algemene reserve (VAR)	Minimum van de VAR als buffer instellen op 1% van de totale lasten en baten van de begroting. Als de financiële ruimte van knop 2 onvoldoende is, dan is het meerdere boven het minimum beschikbaar voor dekking incidentele beleidswensen. Als de VAR door nadelige jaarrekeningresultaten lager wordt dan het minimum, dan kan aanvulling middels de WAR plaats vinden. Mutaties (dotaties of onttrekkingen) aan de VAR als afzonderlijk beslispunt in rapportages opnemen. Mutaties (dotaties of onttrekkingen) van alle andere reserves geen afzonderlijk beslispunt in rapportages opnemen. Door in te stemmen met deze rapportages wordt ook ingestemd met de reservemutaties van deze rapportages.	
		Kern en Kader	Boekwinsten/-verliezen bij Kern en Kader accommodaties	
		Herstructurering	Bijdrage per gesloopte woning Voeding uit winstnemingen, grondexploitatie en saldi jaarstukken	€ 5.500
13	Afschrijving	Beleid	Conform financiële verordening	

Nr	Omschrijving		Uitgangspunt	Waarde
14	Projecten	Kern & kader	Normbedrag per functie en leefgebied (minder accommodaties maar beter)	
		Vastgoed & Geld (groen, gebouwen)	Budget jaarlijks ophogen met	€ 25.000
			Structureel vanaf 2024	
		3D's (jeugd, wmo, participatie)	In de gedachte van het regenboogmodel blijft ontschotting bestaan. We blijven integraal kijken naar het Sociaal Domein. Voor de 3D budgetten (jeugd, wmo, participatie) passen we wel een schot toe.	
15	Belastingen	OZB	Jaarlijkse verhoging	2,75%
		Rioolheffing	Kostendekkend	100%
		Afvalstoffenheffing	Kostendekkend	100%
		Toeristenbelasting	Voorstel 2025 (conform 2023 en 2024): - groepsaccommodaties - campings - hotel/BenB/bungalowpark	€ 0,60 € 1,30 € 1,75
		Forensenbelasting	Gekoppeld aan de toeristenbelasting	
16	Belastingdruk	Totaal OZB, rioolheffing, afvalstoffenheffing	Jaarlijkse evaluatie ontwikkeling totale belastingdruk i.r.t. hiervoor beschikbare egalisatie reserve	
17	Leges	Index	Gekoppeld aan de verhoging OZB	2,75%
18	Kapitaallasten	Vrijval	Alle vrijval ten gunste van exploitatie m.u.v. bedrijfsvoertuigen	
19	DPL (dynamische prioriteitenlijst)	Wensen en prioriteiten van het college	Bestedingsvoorstellen bij de programmabegroting en/of Bestuursrapportage-I	
20	Grote verschillen jaarrekening en begroting	O.a. opbrengst belastingen, bouwleges	Richtlijn: gedeelte van het verschil wordt als structureel gezien	50%

Bijdragen Gemeenschappelijke Regelingen (GR'en)

Voor onze meerjarenbegroting is het uitgangspunt dat we bijdragen aan GR’en ramen op basis van de meest recente gegevens van de GR. Inmiddels hebben alle GR’en een begroting 2025 aangeleverd en dit leidt tot aanpassingen van de bijdrage. In onderstaand overzicht is het effect zichtbaar. In deze Kadernota beschouwen we de totale mutatie als een autonoom bestedingsvoorstel, omdat de provincie erop toeziet dat wij de bijdragen van de GR in onze eigen begroting opnemen. In onderstaande tabel is een positief verschil een voordeel en een negatief verschil een nadeel. We hebben het nadeel verwerkt in de stelpost indexatie.

Meerjarenraming GR'en	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Emco				
Raming GR	245.000	204.000	153.000	136.000
Onze begroting	142.000	102.000	62.000	62.000
Verschil	**-103.000**	**-102.000**	**-91.000**	**-74.000**
Wedeka				
Raming GR	514.000	503.000	493.000	486.000
Onze begroting	600.000	585.000	579.000	579.000
Verschil	**86.000**	**82.000**	**86.000**	**93.000**
Recreatieschap Drenthe				
Raming GR	129.290	132.345	135.676	138.765
Onze begroting	127.002	130.343	133.382	136.382
Verschil	**-2.288**	**-2.002**	**-2.294**	**-2.383**
GGD				
Basisbijdrage	657.062	662.874	685.412	707.345
Bijdrage huisvesting	49.824	51.568	53.321	55.027
Overige programma's	341.113	320.923	331.834	342.453
Veilig thuis Drenthe	291.535	291.535	291.535	291.535
Raming GR exclusief VTD	1.177.995	1.215.691	1.261.887	1.306.052
Raming GR VTD	326.828	337.286	350.103	362.357
Onze begroting	1.458.830	1.504.597	1.546.245	1.596.245
Verschil	**-45.993**	**-48.380**	**-65.745**	**-72.164**
VRD				
Raming GR	1.818.372	1.851.109	1.925.851	1.997.295
Onze begroting	1.823.774	1.872.405	1.942.362	2.002.362
Verschil	**5.402**	**21.296**	**16.511**	**5.067**
RUD				
Raming GR	1.403.383	1.477.567	1.556.439	1.612.883
Onze begroting	1.230.198	1.283.096	1.326.721	1.366.523
Verschil	**-173.185**	**-194.471**	**-229.718**	**-246.360**
Publiek vervoer				
Raming GR	25.507	21.560	22.423	23.319
Onze begroting	21.955	22.394	22.894	23.394
Verschil	**-3.552**	**834**	**471**	**75**
	2025	**2026**	**2027**	**2028**
Totale mutatie:	**-236.617**	**-242.724**	**-285.775**	**-296.765**

In de raadvergadering van 27 juni 2024 zijn de financiële stukken van de diverse gemeenschappelijk regelingen geagendeerd. Van een aantal gemeenschappelijke regelingen zijn de mutaties significant en worden in deze stukken daar toegelicht.

Dynamische prioriteitenlijst (DPL)

In de DPL maken we onderscheid tussen autonome voorstellen en bestuurlijke voorstellen. Autonome bestedingsvoorstellen worden alleen bij de Kadernota beschikbaar gesteld. Over de bestuurlijke voorstellen maken we een integrale afweging bij de begroting en bestuursrapportage . Daarom bevat deze kadernota geen bestuurlijke bestedingsvoorstellen. Als college doen we wel een voorstel voor de prioritering van deze bestuurlijke bestedingsvoorstellen voor de begroting 2025. Bij de begroting 2025 neemt de raad een besluit over deze bestuurlijke bestedingsvoorstellen.

Autonome voorstellen
Hieronder worden de autonome voorstellen gepresenteerd:

Nr.	Onderwerp	Structureel	Incidenteel	Incidenteel
	Autonome voorstellen	**2025**	**2025**	**2026**
1	Regio Deal Zuid- Oost Drenthe		225.000	225.000
2	WMO huishoudelijke hulp		300.000	300.000
3	Collectief vervoervoorziening WMO		50.000	50.000
4	Leerlingenvervoer		50.000	50.000
5	Dimpact		75.000	75.000
6	Toeristenbelasting	-100.000		
7	OZB	-50.000		
8	Griffie	59.000		
	Subtotaal:	**-91.000**	**700.000**	**700.000**

Toelichting autonome voorstellen

1.Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe
De raad heeft in de vergadering van 13 juli 2023 besloten om weer te participeren in een nieuwe Regio Deal. Er zijn vier nieuwe actielijnen, namelijk Leven Lang Ontwikkelen, Zorg en Welzijn, Economische Structuurversterking en de Aantrekkelijke Regio. Aan de hand van deze actielijnen worden er nieuwe projecten opgestart. De kosten bedragen vanaf 2024 € 225.000 per jaar voor een periode van 4 jaar. Voor 2025 worden de kosten als autonoom voorstel meegenomen.
Financieel effect: € 225.000 incidenteel nadelig

2. WMO huishoudelijke hulp
De WMO huishoudelijke hulp is recentelijk voor de periode 2025 tot en met 2028 aanbesteed. Deze aanbesteding is samen met de gemeente Coevorden gedaan en de kosten zijn beduidend hoger. De financieringssystematiek is vanaf de nieuwe aanbesteding gewijzigd. Uitgangspunt is dat de werkelijke prestaties (prijs * hoeveelheid) worden gefactureerd. Hierdoor worden hogere kosten verwacht. Daarnaast blijkt dat de prijzen fors zijn toegenomen als gevolg van CAO aanpassingen. De structurele extra lasten worden op € 800.000 geraamd. In de stelpost Indexering nemen we structureel € 500.000 mee en € 300.000 incidenteel als autonome mutatie. We gaan er vanuit dat het Rijk gaat compenseren voor de gestegen WMO kosten en/of dat er in de toekomst de eigen bijdrage kan worden verhoogd.
Financieel effect: € 300.000 incidenteel nadelig

3 Collectief vervoersvoorziening WMO
Uit de jaarrekening 2023 blijkt dat het budget voor het collectief vervoer is overschreden (de taxipas die aan inwoners wordt verstrekt vanuit de Wmo). De ritprijzen en het aantal kilometers zijn gestegen, terwijl het budget niet was bijgesteld. In verband met de gestegen prijzen zal het budget voor € 150.000 structureel worden bijgesteld vanuit de stelpost indexatie. Daarnaast is een incidentele autonome mutatie van € 50.000 voor 2025 noodzakelijk.
Financieel effect: € 50.000 incidenteel nadelig

4 Leerlingenvervoer
Uit de jaarrekening 2023 blijkt dat ondanks tussentijds verhogen van het budget voor leerlingenvervoer het budget is overschreden. Dit komt door het maken van meer ritten maar ook door een hogere prijs. Het budget is structureel voor € 75.000 via de stelpost indexatie bijgesteld en daarnaast is een incidentele autonome mutatie van € 50.000 voor 2025 noodzakelijk.
Financieel effect: € 50.000 incidenteel nadelig

5. Dimpact
Er is een landelijke ontwikkeling gaande van een totaal andere digitale infrastructuur. In deze opzet worden ICT (techniek), processen en gegevens van elkaar gescheiden (Common Ground) en niet allemaal meer opgeslagen in een veelheid aan applicaties van de overheid. De VNG is grote aanjager van dit initiatief en gemeenten doen hierin mee. Het uiteindelijke doel is dat in alle overheidssystemen gebruik wordt gemaakt van het principe "bevragen bij de bron voor het benodigde proces", waardoor het veelvuldig kopiëren van gegevens tot een einde gaat behoren en de risico's op misbruik worden geminimaliseerd. Middels deelname aan DIMPACT geven we hier invulling aan. De kosten voor 2025 bedragen € 75.000.
Financieel effect: € 75.000 incidenteel nadelig

6. Toeristenbelasting
Uit de jaarrekening 2023 blijkt dat we in 2023 een goed toeristisch seizoen hebben gehad. Er zijn meer overnachtingen geweest dan geraamd en ook is in 2023 minder gebruik gemaakt van de zogenaamde forfaitaire regeling. Conform financieel kader nemen we voor een deel dit structureel voordeel mee, namelijk € 100.000.
Financieel effect: € 100.000 structureel voordelig

7. OZB
Eén van de speerpunten van het bestuursprogramma 2022-2026 is Wonen. In de jaarrekening 2023 zien we een voordeel op de OZB als gevolg van dat er meer woningen worden gebouwd. Dit noemen we areaaluitbreiding. In de BERAP 2024-I hebben we een incidenteel voordeel van € 100.000 geraamd. In deze Kadernota 2025 hebben we ook een deel structureel meegenomen. Conform de kaders van de raad is vanaf 2025 50% meegenomen als structureel of te wel € 50.000.
Financieel effect: € 50.000 structureel voordelig

8. Griffie
De raad wil graag meer en kwalitatief betere ondersteuning vanuit de griffie, zodat de raad goed in positie komt om haar volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende taak goed uit te kunnen voeren. Daarbij is het van belang dat de raad haar werkgeverstaken naar behoren uitvoert in relatie tot werkdruk. De werkgeverscommissie van de raad heeft onderzoek naar de formatie gedaan en er zijn een drietal scenario's beoordeeld. Uit dit onderzoek bleek de structurele en incidentele formatie niet toereikend om de gewenste ondersteuning te bieden. Het doel is om de uitbreiding vanaf september 2024 mogelijk te maken. In deze kadernota zijn de structurele lasten (€ 59.000) als autonoom voorstel meegenomen en de incidentele lasten 2025 en 2026 bij de bestuurlijke bestedingsvoorstellen.
Financieel effect: € 59.000 structureel nadelig

Bestuurlijke voorstellen
Hieronder staat een overzicht van de bestuurlijke voorstellen 2025 die we voor de begroting 2025 in beeld hebben. Uw raad wordt gevraagd om mee te denken en eventuele alternatieven aan te geven.

Het college heeft bij het bepalen van de prioritering o.a. rekening gehouden met de volgende aspecten:
1. Voorstellen die al langere tijd op de DPL staan krijgen sneller hogere prioriteit.
2. Voorstellen die een vervolg zijn op iets dat al in gang is gezet krijgen sneller hogere prioriteit.
3. Als het voorstel concreet is uitgewerkt dan is er ook sneller hogere prioriteit van toepassing.

Het college stelt voor de volgende bestuurlijke bestedingsvoorstellen te prioriteren voor de begroting 2025:

		Structureel	**Incidenteel**	**Incidenteel**
		2025	**2025**	**2026**
	Voorstellen Kadernota 2025			
	Investeringen			
1	2e Exloërmond herstructurering openbare ruimte		pm	pm
	Subtotaal:	**0**	**0**	**0**
	Beleidsmatige voorstellen			
1	Trainees		265.000	265.000
2	Uitvoeringsbudget bewegen in de openbare ruimte		100.000	100.000
3	Formatie griffie		96.000	96.000
4	Nedersaksenlijn		50.000	
5	Novex/DPLG		50.000	
6	Mentale weerbaarheid ter voorkoming schooluitval		90.000	90.000
7	Kansencoach		pm	pm
8	Verduurzaming brandstof voertuigen BORG (HVO100)	43.000		
9	Budgetcoaches en projectcoördinator Financieel Team		175.000	175.000
10	Cultuurcoach		36.500	
11	LEADER bijdrage Oost-Drenthe 2024-2027		38.000	38.000
12	Dutch TechZone		26.000	26.000
13	Economische beleidsvisie 2025-2030		30.000	
14	Bjdrage programma Vitale Vakantieparken(VVP) Drenthe 2025-2027		20.000	20.000
15	Uitvoering Omgevingsprogramma Exloo		pm	pm
	Subtotaal:	**43.000**	**711.500**	**545.000**
	Bestuursprogramma			
16	Preventie en inclusie		25.000	
17	Duurzaamheid		250.000	
18	Participatie		25.000	
	Subtotaal:	**0**	**300.000**	**0**
	Totaal:	**43.000**	**1.011.500**	**545.000**

Investeringen

1. 2e Exloërmond herstructurering openbare ruimte
Portefeuillehouder: R.J.J. Hartsuiker
MT lid: E. Rossèl
Toelichting: Vanuit het project Proeftuin 2e Exloërmond van de Regio Deal is er behoefte om te investeren in de openbare ruimte. Het definitieve inrichtingsontwerp is vastgesteld door het college. Dit wordt nu eerst uitgewerkt in een technisch ontwerp, voordat hier concrete investeringen uit voortkomen.

Beleidsmatige voorstellen

1. Trainees
Portefeuillehouder: J. Seton
MT lid: S. Sibon
Toelichting: Momenteel werkt de gemeente Borger-Odoorn met vier trainees per jaar. We zien dat de trainees een goede frisse bijdrage leveren aan de organisatie. Inmiddels zijn meerdere trainees doorgestroomd naar vaste functies in onze organisatie. Het voorstel is om de inzet in 2024 te continueren. De kosten bedragen € 265.000.
Financieel effect: € 265.000 incidenteel nadelig

2. Uitvoeringsbudget Bewegen in de Openbare Ruimte
Portefeuillehouder: A.T.J. van Tongeren
MT lid: A. van der Schuur
Toelichting: Op 21 maart 2024 heeft de raad unaniem de 'motie vreemd aan de orde van de dag speelplekken" aangenomen. De motie gaat over een toetsingskader Bewegen in de Openbare Ruimt (BIOR) en de uitvoering daarvan nadrukkelijk aandacht te hebben voor de wensen van de kinderraad voor spelen een bewegen in de buitenruimte. Voorgesteld wordt voor 2025 € 100.000 beschikbaar te stellen. In 2026 zullen we opnieuw een voorstel doen om € 100.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van het toetsingskader, mits er sprake is van cofinanciering.
Financieel effect: € 100.000 incidenteel nadelig

3. Griffie
Portefeuillehouder: J. Seton
MT lid: M.N.J. Broers
Toelichting: De raad wil graag meer en kwalitatief betere ondersteuning vanuit de griffie, zodat de raad goed in positie komt om zijn volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende taak goed uit te kunnen voeren. Daarbij is het van belang dat de raad haar werkgeverstaken naar behoren uitvoert in relatie tot werkdruk. De werkgeverscommissie van de raad heeft onderzoek naar de formatie gedaan en er zijn een drietal scenario's beoordeeld. Uit dit onderzoek bleek de structurele en incidentele formatie niet toereikend om de gewenste ondersteuning te bieden. Het doel is om de uitbreiding vanaf september 2024 mogelijk te maken. In deze kadernota zijn de structurele lasten (€ 59.000) als autonoom voorstel meegenomen en de incidentele lasten 2025 en 2026 (€ 96.000 per jaar) bij de bestuurlijke bestedingsvoorstellen.
Financieel effect: € 96.000 incidenteel nadelig

4. Nedersaksenlijn
Portefeuillehouder: R.J.J. Hartsuiker
MT lid: E. Rossèl
Toelichting: De Nedersaksenlijn staat op zowel de landelijke als de regionale politieke agenda's. Door 30 kilometer nieuw spoor, kun je een hele nieuwe noordoostelijke spoorverbinding creëren die van grote meerwaarde voor de regio kan zijn. Voor onze gemeente biedt deze lijn ook grote kansen en graag willen we pro actief een bijdrage leveren in de totstandkoming van deze lijn. Dan gaat het niet alleen om de realisatie van de verbinding zelf, maar ook om de gebiedsontwikkeling gekoppeld aan de nieuwe stationsomgeving op de grens van Stadskanaal en Nieuw-Buinen. De kosten voor 2025 bedragen € 50.000.
Financieel effect: € 50.000 incidenteel nadelig

5. Nationale Omgevingsvisie Novex/DPLG
Portefeuillehouder: H.J. Zwiep
MT lid: W.J. Zwart
Toelichting: Ons land robuust en duurzaam inrichten is een uitdagende puzzel. Voldoende duurzame, betaalbare en bereikbare woningen, schone energie en gezonde natuur is de uitdaging. In het programma Novex werken alle overheden samen aan een plan voor de inrichting van Nederland. Het Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG) wil de provincie Drenthe toekomstbestendig en gezond maken voor haar inwoners. De basis hiervoor is een gezonde bodem, rijke natuur, een schone lucht en voldoende (drink)water. We willen als gemeente een pro actieve rol vervullen ten aanzien van de Novex en DPLG. De kosten voor 2025 bedragen € 50.000.
Financieel effect: 50.000 incidenteel nadelig

6. Mentale weerbaarheid ter voorkoming van schooluitval
Portefeuillehouder: J.B. Jansen
MT lid: A. van der Schuur
*Toelichting:*In het kader van opgroeien in een kansrijke omgeving is het voorkomen van schooluitval een belangrijk uitgangspunt. Jongeren moeten op een laagdrempelige manier benaderd en gecoacht kunnen worden zodat jongeren zich op een goede manier kunnen ontwikkelen en mentale problemen voorkomen worden. De invulling bestaat uit een *peer-to-peer* coaching van jongeren door jongeren.
Financieel effect: 90.000 incidenteel nadelig

7. Kansencoach
Portefeuillehouder: J.B. Jansen en A.T.J. van Tongeren
MT lid: A. van der Schuur
*Toelichting:*De inzet van de Kansencoaches wordt berekend op basis van het aantal leerlingen per school. De inzet van de Kansencoaches is een gezamenlijk belang en wordt gefinancierd middels cofinanciering, gemeente bekostigd de inzet van zorg en het schoolbestuur doet inzet vanuit onderwijs. Zowel onderwijs als gemeente financieren zo gezamenlijk in de formatie. Voor de voortzetting van de ondersteuningsroute onderwijs-zorg in 2024 is vanuit het Lokaal onderwijsbeleid € 210.000 euro beschikbaar gesteld. Dit bedrag is beschikbaar gesteld voor kalenderjaar 2024, dit kalenderjaar bevat 2 schooljaren namelijk 2023/2024 en 2024/2025. Door het wegvallen van de incidentele middelen zoals subsidies vanuit het Rijk en provincie is er vanaf 2025 geen dekking. Er wordt momenteel verkend of deze inzet gefinancierd kan worden vanuit de Regio Deal. Mocht blijken dat dit niet mogelijk is, dan zal hiervoor bij de Begroting 2025 een voorstel worden gedaan.
Financieel effect: p.m.

8. Verduurzaming brandstof voertuigen BORG
Portefeuillehouder: R.J.J. Hartsuiker
MT lid: E. Rossèl
Toelichting: De verduurzaming van het materieel en in het bijzonder de investering in emissieloze voertuigen speelt een belangrijke factor bij de vervanging van het wagenpark. Het is een maatregel die op zeer korte termijn ingevoerd kan worden met een grote CO2-reductie tegen relatief lage kosten. Dit betreft de vervanging van de huidige brandstof HVO-20 door de brandstof HVO-100. HVO is een duurzame transitiebrandstof. De CO2-reductie van HVO-100 bedraagt circa 70% ten opzichte van HVO-20. De reductie is gebaseerd op de opgave uit de "CO2 emissiefactoren" zoals vastgesteld door de Rijksoverheid. HVO-100 zorgt voor een snelle verduurzaming en is toe te passen op alle dieselvoertuigen van de gemeente Borger-Odoorn zonder dat hiervoor aanpassingen nodig zijn.
Financieel effect: 43.000 structureel nadelig

9. Budgetcoach en projectcoördinator Financieel Team
Portefeuillehouder: J.B. Jansen en A.T.J. van Tongeren
MT lid: A. van der Schuur
Toelichting: In 2023 is gestart met een intensieve samenwerking tussen Andes en Stichting Sociale Teams Borger-Odoorn middels het project Financieel team. De inzet van het Financieel Team draagt bij aan de bestrijding van armoede, het vergroten van de financiële zelfredzaamheid en de bestaanszekerheid van onze inwoners. Een gedeelte van de kosten voor budgetcoaching en de kosten van de projectcoördinator zitten niet in de reguliere begroting. Hiervoor is € 175.000 benodigd voor 2025 en 2026.
Financieel effect: € 175.000 incidenteel nadelig

10. Cultuurcoach
Portefeuillehouder: A.T.J. van Tongeren
MT lid: A. van der Schuur
Toelichting: Per 1 januari 2023 zijn er 2 cultuurcoaches actief ieder voor 16 uur per week. De kosten voor 1 functie zijn al opgenomen in de reguliere begroting. Aanvankelijk was deze functie al een aantal jaren ondergebracht bij stichting Kunst & Cultuur Drenthe, maar via inhuur liepen de kosten behoorlijk hoog op en was er weinig verbinding met het team preventie. Daarom is besloten om binnen het bestaande bedrag 1 cultuurcoach in eigen dienst te nemen en vanuit LEJA (lokaal educatieve jeugd agenda) voor 2 jaar, tot 1 januari 2025, hier 16 uur aan toe te voegen. Om de huidige activiteiten voort te kunnen zetten is minimaal 2x 16 uur nodig. Dit is een belangrijke ontwikkeling om opgroeien in een kansrijke omgeving te stimuleren.
Financieel effect: € 36.500 incidenteel nadelig

11. LEADER bijdrage Oost-Drenthe 2024-2027
Portefeuillehouder: R.J.J. Hartsuiker
MT lid: W.J. Zwart
Toelichting: Voor de periode 2024-2027 is door Gedeputeerde Staten van Drenthe een cofinancieringsbijdrage gevraagd ten behoeve van het LEADER-programma Oost-Drenthe. Hier kunnen weer diverse projecten uit worden bekostigd. De cofinanciering bedraagt € 55.000 per jaar voor een periode van 4 jaar vanaf 2024. Structureel is er voor de LEADER-gelden € 17.000 in onze begroting opgenomen. Daarom is voor 2025 € 38.000 aanvullend benodigd.
Financieel effect: € 38.000 incidenteel nadelig

12. Dutch Techzone
Portefeuillehouder: R.J.J. Hartsuiker
MT lid: W.J. Zwart
Toelichting: We zijn aangesloten bij de DTZ. Dit is om een vruchtbare omgeving te creëren waarin bedrijven, onderwijsinstellingen en overheidsinstanties samenwerken om elkaar te versterken en vakmanschap te bevorderen. Hiervoor doen we een bijdrage om dit voort te zetten en actief onderdeel van uit te blijven maken. Dit is voor de jaren 2025 en 2026 incidenteel 26.000 euro.
Financieel effect: € 26.000 incidenteel nadelig

13. Economische beleidsvisie 2025-2030
Portefeuillehouder: R.J.J. Hartsuiker
MT lid: W.J.Zwart
Toelichting: In het Coalitieakkoord 'Samen denken & samen doen' wordt bij het thema "Onze economie – Ruimte voor ondernemerschap" expliciet verwezen naar het herijken en actualiseren van het economische beleid en om hierin gezamenlijk op te trekken met de ondernemers in onze gemeente. Een bijdrage aan onze economie vraagt om een beleidsvisie met perspectief om alle ambities te kunnen realiseren. Medio 2024-2025 zal hiermee gestart worden.
Financieel effect: € 30.000 incidenteel nadelig

14. Bijdrage programma Vitale Vakantieparken Drenthe 2025-2027
Portefeuillehouder: R.J.J. Hartsuiker
MT lid: W.J. Zwart
Toelichting: Het programma "Vitale Vakentieparken" (VVP) loopt af in 2024. Om een passend vervolg te kunnen geven aan het programma is recentelijk een evaluatie van dit programma afgerond. Een belangrijke conclusie van het rapport is, dat de voortzetting van het programma door alle stakeholders als wenselijk wordt beschouwd. Er is veel geïnvesteerd, kennis opgebouwd en de gemaakte stappen worden overwegend als positief ervaren. De verwachting is dat alle deelnemende partijen gaan instemmen met een verlenging van het programma en dat de bijdragen gelijk zullen blijven met die van de eerste periode.
Financieel effect: € 20.000 incidenteel nadelig

15. Omgevingsprogramma centrumplan Exloo
Portefeuillehouder: H.J. Zwiep
MT lid: B. van Spronsen
Toelichting: Er spelen al geruime tijd verschillende ontwikkelingen in het centrum van Exloo. We hebben in kaart gebracht welke ontwikkelingen er spelen of gaan spelen in Exloo. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat (op bepaalde onderdelen) een visie voor Exloo ontbreekt. We hebben als college een externe opdracht verstrekt voor het schrijven van een visie voor Exloo tot 2030. De planning is om de raad het Omgevingsprogramma rond de zomervakantie aan te bieden. Het is onze intentie dat het totale programma budgettair neutraal zal zijn. Dit betekent dat de netto opbrengsten van wonen de kosten van parkeren en bewegen en ontmoeten financieren. Indien blijkt dat dit uit nadere uitwerkingen niet mogelijk is, dan komen we bij de Begroting 2025 met een incidenteel voorstel.
Financieel effect: budget neutraal

Bestuursprogramma

16. Preventie en inclusie
Portefeuillehouder: A.T.J. van Tongeren
MT lid: A. van der Schuur
Toelichting: Om uitvoering te kunnen geven aan verbeterpunten die voortkomen uit GALA, het inclusie-panel en om inwoners te kunnen ondersteunen bij initiatieven gericht op deze doelen is een uitvoeringsbudget nodig.
Financieel effect: € 25.000 incidenteel nadelig

17. Duurzaamheid
Portefeuillehouder: R.J.J. Hartsuiker
MT lid: W.J. Zwart
Toelichting: We gaan de komende jaren invulling geven aan de opgaven en ambities uit de Duurzaamheidsagenda 2024-2030 'Samen duurzaam doen'. Welke inzet we concreet plegen deze bestuursperiode beschrijven we in het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2024-2026. Onze ambities zijn groot en de opgaven zijn voortdurend in beweging als gevolg van beleidsontwikkelingen op Europees, nationaal en regionaal niveau. Dat vraagt veel, maar we verwachten dat we dit met de huidige formatie voor elkaar kunnen krijgen. Wel vraagt de verdere uitwerking van beleid en de omzetting van beleid naar uitvoering om voldoende financiële middelen. We hebben daarom voor de uitvoering de komende jaren daarom een bedrag geraamd van € 250.000 (incidenteel). In het Uitvoeringsprogramma zal nader worden aangegeven hoe deze middelen worden ingezet.
Financieel effect: € 250.000 incidenteel nadelig

18. Participatie
Portefeuillehouder: J. Seton
MT lid: L.E.. Helder- Klamer
Toelichting:
Op 26 oktober 2023 heeft de Tweede Kamer de wet Versterking participatie op decentraal niveau aangenomen. Met het wetsvoorstel wil men de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid van hun gemeente versterken. Ook wordt het uitdaagrecht, als specifieke vorm van participatie, wettelijk verankerd. Met het uitdaagrecht kunnen inwoners hun overheid uitdagen om de uitvoering van een taak over te nemen zoals het beheer of onderhoud van een park of buurthuis. Hoewel we nog niet precies weten wat deze wet voor ons in de uitvoering gaat betekenen willen we een bedrag reserveren om bijvoorbeeld een pilot te kunnen ondersteunen.
Financieel effect: € 25.000 incidenteel nadelig

	Niet geprioriteerde voorstellen	Structureel	Incidenteel
	Beleidsmatige voorstellen		
1	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	pm	
2	Dienstverlening/digitale transformatie		pm
	Totaal:	**0**	**0**

1. Onderhoud gemeentelijk vastgoed
Portefeuillehouder: R.J.J. Hartsuiker
MT lid: A. van der Schuur
Toelichting: Uit het in beeld gebrachte meerjarenperpectief van het gemeentelijke vastgoed blijkt, dat er voor de komende jaren te weinig budget is voor al het benodigd planmatig onderhoud. Verdere visievorming op het gebouwbeheer is noodzakelijk en moet worden uitgewerkt. Daaruit moet blijken hoe wij het onderhoud gaan regelen en welk budget hiervoor nodig is per gebouw. Voor 2024 verwachten wij dat er voldoende budget aanwezig is voor het onderhoud, omdat het restant budget bouwkunde 2023 ad. € 348.500 wordt overgeheveld naar 2024.
Financieel effect: pm

2. Dienstverlening/ digitale transformatie
Portefeuillehouder: J.B. Jansen
MT lid: W.J. Zwart
Toelichting: We zijn bezig met het doorontwikkelen van onze dienstverlening. Hierbij willen we tot een vorm van uitvoeringsagenda komen waar we de komende tijd aandacht aan willen gaan besteden om onze dienstverlening verder te optimaliseren. Hierbij nemen we ook de digitale ontwikkelingen mee om dit zo goed mogelijk neer te kunnen zetten. Omdat we nog in het begin van dit ontwikkeltraject zitten, hebben we het eerst als PM meegenomen.
Financieel effect: pm